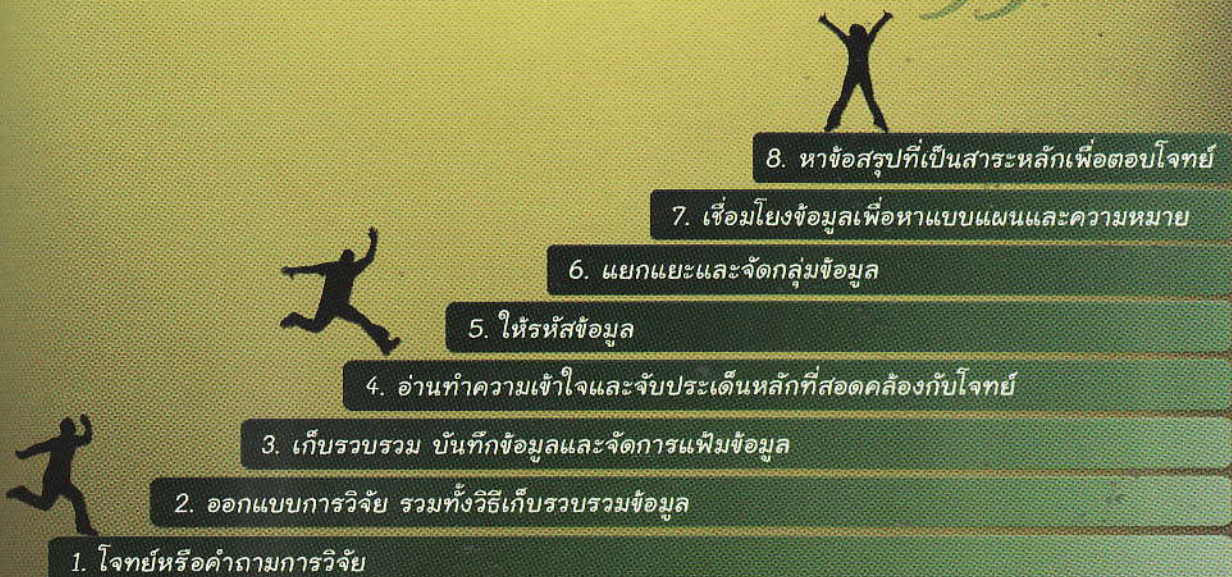

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย

บันได 8 ขั้น ของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

**การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ:
การจัดการข้อมูล การตีความ
และการหาความหมาย**

**เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติกัจ
กาญจนา ตั้งชลทิพย์**

เลขทะเบียน	M 0149649
วันลงทะเบียน	7 1 ก.ค. 2559
เลขเรียกหนังสือ	001-42 ว 4957 2552 172

**สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล**

2552

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติกัจ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ : การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย / เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติกัจ, กาญจนา ตั้งชลทิพย์. -- พิมพ์ครั้งที่ 1. -- นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552

(เอกสารทางวิชาการ / สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ; หมายเลข 360)

ISBN 978-974-11-1150-3

1. การวิเคราะห์ข้อมูล. 2. ข้อมูล - การวิเคราะห์. 3. การวิจัยเชิงคุณภาพ. 4. การวิจัย.
I. กาญจนา ตั้งชลทิพย์. II. มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. III. ชื่อเรื่อง. IV. ชื่อชุด.
H62 บ795 2552

© ลิขสิทธิ์ในการพิมพ์ครั้งที่ 1 เป็นของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย

โดย เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติกัจ • กาญจนา ตั้งชลทิพย์

จำนวนหน้า : 181 หน้า

พิมพ์ครั้งที่ 1 : กรกฎาคม 2552

จำนวนพิมพ์ : 5,000 เล่ม

เตรียมต้นฉบับ : จันทน์ ปณีตจิตต์

ออกแบบปก : พอลดา บุญดีระณะ

จัดรูปเล่ม : ณัฐชนันท์พร มีสุวรรณ

พิสูจน์อักษร : ยุพิน วรสิริอมร

จัดพิมพ์เผยแพร่ : สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

โทรศัพท์ 02 441-9666, 02 441-0201-4 ต่อ 115

โทรสาร 02 441-9333

e-mail : directpr@mahidol.ac.th

Website : www.ipr.mahidol.ac.th

พิมพ์ที่ : บริษัท ซีโน พับลิชชิ่ง (ประเทศไทย) จำกัด

เลขที่ 72 อาคารพีเอวี ชั้นที่ 1บี ซอยคลองน้ำแก้ว (ลาดพร้าว 42)

ถนนลาดพร้าว แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310

โทรศัพท์ 02 938-3306-8 โทรสาร 02 938-0188

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	xi
กิตติกรรมประกาศ	xii
บทที่ 1 : บทนำ	1
1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพคืออะไร?	1
1.2 ความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และ การวิจัยเชิงปริมาณ	2
1.3 เมื่อใดจึงจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ?	4
1.4 การวิจัยเชิงคุณภาพในสังคมไทย	5
1.5 จุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหนังสือ	14
บทที่ 2 : กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ	17
2.1 คำถามวิจัย : จุดเริ่มต้น	17
2.2 รากฐานแนวคิดที่สำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ	23
2.3 ข้อมูลคืออะไร? มีกี่ประเภท?	25
2.4 ข้อมูลได้มาอย่างไร? : วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	28
2.5 การบันทึกข้อมูล	30
2.6 การจัดแฟ้มข้อมูล	33
2.7 สรุปกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ	35
บทที่ 3 : การเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล	37
3.1 องค์ประกอบของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	37
3.2 กระบวนการและขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล	38
3.3 การให้รหัส การแยกแยะ และจัดหมวดหมู่ข้อมูล	39
3.4 ขั้นตอนการให้รหัส	42
3.5 สรุปการเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล	49

	หน้า
บทที่ 4 : หลักการและเทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	51
4.1 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	51
4.2 หลักการการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	52
4.3 เทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	55
4.4 เครื่องมือเสริม	67
4.5 สาระหลักของหลักการ เทคนิค และเครื่องมือเสริม ในการวิเคราะห์ข้อมูล	71
บทที่ 5 : การตีความ และการหาความหมายข้อมูลเชิงคุณภาพ	73
5.1 ความหมาย ของคำว่า “ความหมาย”	73
5.2 กรอบความคิด/ทฤษฎีที่ใช้ในการตีความและหาความหมาย	75
5.3 ผู้วิจัยจะทราบความหมายของข้อมูลได้อย่างไร?	79
5.4 สรุปรูปการตีความและการหาความหมาย	88
บทที่ 6 : การเขียนรายงานการวิจัยเชิงคุณภาพ	91
6.1 หลักการเขียนรายงานและบทความการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทั่วไป	91
6.2 แนวทางการเขียนรายงานและบทความ	95
6.3 องค์ประกอบของรายงานและ/หรือบทความ	97
6.4 สรุปลักษณะหลักของการเขียนรายงานและบทความทางวิชาการ	105
บทที่ 7 : รายงานการวิจัยเชิงคุณภาพ	107
เรื่อง การย้ายถิ่นกับความเสี่ยงทางด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ : การศึกษาวัยรุ่นในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง โดย เบญญา ยอดดำเนิน-แอ็ดติกจ์ จรรยา เศรษฐบุตร สุภาณี ปัสสิมเจริญ และจิรกิต บุญชัยวัฒนา	
เอกสารอ้างอิง	131
ดัชนี	153

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1: สารระสำคัญและความแตกต่างระหว่าง 3 สำนักความคิด	3
ตารางที่ 2: ตัวอย่างการบันทึกข้อมูลภาคสนาม	31
ตารางที่ 3: ตัวอย่างการให้รหัสแบบเปิด (open-coding)	43
ตารางที่ 4: แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง น้ำ ป่า สัตว์ป่า และสิ่งแวดล้อม	83
ตารางที่ 5: ตัวอย่างข้อบ่งชี้	114

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1: บันได 8 ชั้นของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ	17
แผนภูมิที่ 2: แสดงตำแหน่งหรือจุดเชื่อมของโครงการวิจัยเรื่อง พฤติวิธีวิจัยเพื่อป้องกันและควบคุมโรคมะลาเรียในพื้นที่สูง (รอยตะเข็บชายแดน) จังหวัดกาญจนบุรี	22
แผนภูมิที่ 3: การจัดแฟ้มข้อมูล	34
แผนภูมิที่ 4: ขั้นตอนของการวิเคราะห์และตีความข้อมูล	39
แผนภูมิที่ 5: ตัวอย่างการเชื่อมโยงแนวคิดย่อย หรือการให้รหัสตามแนวคิดที่สัมพันธ์กัน (axial-coding) เพื่อให้เกิดกลุ่มความหมาย	46
แผนภูมิที่ 6: แสดงการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลดิบ การให้รหัสแบบเปิด (open-coding) และการให้รหัสตามแนวคิดที่สัมพันธ์กัน (axial-coding)	47
แผนภูมิที่ 7: กลุ่มข้อมูลทั้งจาก open-coding และ axial-coding เมื่อนำมาเชื่อมโยงกับแก่นของเรื่อง เพื่อประกอบเป็นภาพรวม (selective/focused-coding)	48
แผนภูมิที่ 8: วิธีวินิจฉัยโรคขาดสารอาหารของเด็กแบบพื้นบ้าน	57
แผนภูมิที่ 9: แนวโน้มในการใช้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรค	68
แผนภูมิที่ 10: เครือข่ายของเหตุและผล	68
แผนภูมิที่ 11: แสดงเวลา สภาพแวดล้อมของภารกิจในแต่ละวันของผู้ชายในชุมชนพื้นที่สูง ช่วงฤดูฝน (มิถุนายน - สิงหาคม)	70
แผนภูมิที่ 12: ปรากฏการณ์ที่เด่นชัดและสาเหตุเบื้องหลังของสถานการณ์ที่ศึกษา	74
แผนภูมิที่ 13: ข้อมูลจากโครงการวิจัยเพื่อป้องกันและควบคุมโรคมะลาเรียของชุมชนแห่งหนึ่งในพื้นที่สูงจังหวัดกาญจนบุรี	85
แผนภูมิที่ 14: แสดงกรอบเบื้องต้นของการวิเคราะห์ข้อมูล	96
แผนภูมิที่ 15: แสดงวิธีการนำเสนอจากภาพรวมสู่ประเด็นย่อย	104
แผนภูมิที่ 16: แสดงวิธีการนำเสนอจากประเด็นย่อยสู่ภาพรวม	104
แผนภูมิที่ 17: รูปแบบของความช่วยเหลือระหว่างผู้ย้ายถิ่นวัยรุ่นและครอบครัวต้นทาง	112

หน้า

- แผนภูมิที่ 18: ระดับความเสี่ยงและการป้องกันความเสี่ยงด้านอนามัย
การเจริญพันธุ์ของผู้ย้ายถิ่นวัยรุ่นใน 4 ประเทศ 121
- แผนภูมิที่ 19: เส้นทางและการดำรงชีวิตของผู้ย้ายถิ่นวัยรุ่น 124

คำนำ

ในการทำการวิจัยเชิงคุณภาพ มักมีเสียง หรือคำถามจากนักวิจัยภาคสนาม อยู่เสมอว่า “เก็บข้อมูลมาแล้วจะวิเคราะห์อย่างไร?” “ผู้วิจัยจะทราบความหมายของ ข้อมูลได้อย่างไร” และ “จะเขียนรายงานการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างไร?” ทั้งหมดนี้เป็น คำถามที่ต้องการคำตอบอย่างชัดเจนทั้งสิ้น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ และของหนังสือเล่มนี้

ด้วยประสบการณ์และความมุ่งมั่น ผู้เขียนทั้งสองท่านได้พยายามถ่ายทอด ประสบการณ์ตรงทั้งจากการทำวิจัย การเรียน การสอน และการอบรม เพื่อตอบคำถาม ดังกล่าวข้างต้น ผ่านตำราชื่อ “การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ : การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย” ให้เป็นบทเรียนที่เข้าใจง่ายสำหรับผู้สนใจการวิจัย และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และสามารถนำไปปฏิบัติได้โดยไม่ยุ่งยากซับซ้อนมากนัก

การจัดพิมพ์ตำราเล่มนี้มีวัตถุประสงค์หลายประการด้วยกัน กล่าวคือ **ประการแรก** เพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ ความเชี่ยวชาญ ของอาจารย์/นักวิชาการ (tacit knowledge) ให้เป็นองค์ความรู้ในรูปแบบที่ถาวร จับต้องได้ (explicit knowledge) เพื่อสามารถเผยแพร่และขยายวงความรู้ได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น **ประการที่สอง** เพื่อใช้ เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ การวิเคราะห์ ตีความ และการหาความหมาย สำหรับนักวิจัยทุกสาขา และผู้สนใจทั่วไป และ **ประการสุดท้าย** เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน การอบรม และการวิจัยในระดับ อุดมศึกษา

สถาบันฯ ขอขอบคุณและชื่นชมต่อ รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมา ยอดดำเนิน-แอ็ดติภักดิ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา ตั้งชลทิพย์ ที่ได้ช่วยกันรังสรรค์ให้เกิด ตำราที่มีคุณค่าเล่มนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรียพร พันthing)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม

มหาวิทยาลัยมหิดล

กรกฎาคม 2552